

INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

**PROGRAM ORIENTUES
PËR PËRGATITJEN E PROVIMIT KOMBËTAR
TË MATURËS SHITETËRORE
PËR GJIMNAZIN**

LËNDA:

EKONOMI E THELLUAR

Koordinatorë: Mirela Andoni

VITI MËSIMOR 2011 – 2012

1. UDHËZIME PËR ZBATIMIN E PROGRAMIT

Programi orientues i Maturës Shtetërore për lëndën “Ekonomi e avancuar” përfshin njohuritë dhe aftësitë themelore që i duhen nxënësit në këtë nivel të avancuar të lëndës. Ky program është bazuar në programin e ekonomisë së avancuar të gjimnazit.

Programi orientues i Maturës Shtetërore për provimin me zgjedhje të lëndës së ekonomisë së avancuar, për vitin shkollor 2011-2012, përbën një dokument të vlefshëm për mësuesit e gjimnazit, nxënësit e interesuar dhe specialistët e përfshirë në procesin e hartimit dhe vlerësimit të testit të Maturës Shtetërore.

- Programi përmban dhe siguron informacionin e nevojshëm për mësuesit e ekonomisë së gjimnazit që do të përgatisin maturantët për provimin e ekonomisë-avancim si lëndë me zgjedhje në maturën shtetërore 2011-2012.
- Programi orienton nxënësit për njohuritë, konceptet dhe aftësitë kryesore që duhet të zotërojnë për të përballuar me sukses provimin e ekonomisë së avancuar si lëndë me zgjedhje në Maturën Shtetërore.
- Programi përbën një dokument zyrtar, që duhet zbatuar me korrektesë nga specialistët e përfshirë në hartimin e bankës së pyetjeve dhe tezës së provimit të ekonomisë së avancuar si lëndë me zgjedhje për Maturën Shtetërore.

Ky program duhet shqyrtuar me kujdes nga secili prej grupeve të interesit. Specialistët e përfshirë në hartimin e bankës së pyetjeve dhe tezës së provimit të ekonomisë së avancuar si lëndë me zgjedhje për Maturën Shtetërore, të mbajnë në vëmendje që nuk duhet të përfshijnë për vlerësim objektiva mësimorë që nuk janë parashikuar në këtë program. Banka e pyetjeve dhe teza e provimit të përmbajnë vetëm ato koncepte, njohuri dhe aftësi të parashikuara në këtë program.

Mësuesit që do të përgatisin nxënësit për provimin e Maturës Shtetërore në lëndën e ekonomisë së avancuar të mbështeten në objektivat e këtij programi orientues, në mënyrë që të aftësojnë nxënësit për të përvetësuar të gjitha njohuritë, konceptet dhe aftësitë e përcaktuara në këtë program. Për këtë qëllim, mësuesi dhe nxënësi duhet të shfrytëzojnë disa materiale burimore.

2. LINJAT DHE NËNLINJAT

LINJA: EKONOMIA E TREGUT

Përshkrimi i linjës: Kjo linjë fokusohet në thellimin te nxënësi të koncepteve dhe arsyetimeve ekonomike mbi vendimmarrjen në kushtet e burimeve të kufizuara ekonomike. Nëpërmjet kuptimit dhe analizës së këtij fakti, krijohet një kuptim i thellë ekonomik mbi idenë se të gjitha zgjedhjet ekonomike shoqërohen me një kosto.

Nxënësit vlerësojnë dhe analizojnë qëllimet sociale të një ekonomie, veprimin kompleks të ligjit të kërkesës dhe ofertës në ekonominë e tregut dhe pajisen me mjetet e analizës që ata mund t'i përdorin edhe në linjat e tjera. Gjithashtu, ata njihen e diskutojnë mbi sjelljen konsumatore dhe maksimizimin e dobishmërisë marxhinale dhe bëjnë një analizë krahasuese të strukturave të tregut, të parimeve mbi të cilat bazohet vendimmarrja e firmave në nivele të ndryshme të konkurrencës së tregut.

Nënlinja	Objektivat
1.1 Qëllimet sociale të një ekonomie	<i>Nxënës/i, -ja:</i> <ul style="list-style-type: none">- Të shpjegojë duke i listuar objektivat sociale të një ekonomie.
1.2 Kërkesa dhe oferta: Si funksionojnë tregjet?	<ul style="list-style-type: none">- Të llogaritë koeficientin e elasticitetit të kërkesës dhe të ofertës në lidhje me çmimin, duke nxjerrë konkluzione bazuar në të;- të identifikojë mallra elastike dhe joelastike në kërkesë dhe ofertë;- të analizojë faktorët që ndikojnë në elasticitetin në kërkesë dhe ofertë;- të interpretojë lakoren e mallrave elastike, joelastike dhe me elasticitet njësi, në kërkesë dhe ofertë;- të shpjegojë lloje të tjera elasticiteti, si elasticiteti i kërkesës lidhur me të ardhurat dhe elasticiteti i tërthortë i kërkesës;- të analizojë pasojat e ndryshimeve në kërkesë dhe ofertë për një produkt, faktorë të caktuar prodhimi, që vijnë si rezultat i ndryshimeve që pësojnë hap pas hapi produkte dhe faktorë të tjerë prodhimi.
1.3 Sjellja konsumatore dhe maksimizimi i dobishmërisë	<ul style="list-style-type: none">- Të interpretojë dobishmërinë marxhinale zbritëse dhe ligjin e dobishmërisë marxhinale zbritëse;- të argumentojë maksimizimin e dobishmërisë në përndarjen e të ardhura në para.
1.4 Sipërmarrës i suksesshëm. Si të bëhesh i tillë?	<ul style="list-style-type: none">- Të analizojë përparësitë dhe disavantazhet e biznesit të vogël dhe të konkludojë në rolin që ka ky biznes në sistemin e ekonomisë së tregut.

1.5 Prodhimi, produktiviteti dhe tregu i punës	<ul style="list-style-type: none"> - Të llogarisë prodhueshmërinë dhe të japë kuptimin e saj; - të bëjë dallimin midis prodhimit dhe prodhueshmërisë; - të analizojë faktorët që ndikojnë në prodhueshmëri dhe efektet që kanë ato në standardin e jetesës së vendit. - të shpjegojë funksionimin e tregut të punës.
1.6 Analizë krahasuese e strukturave të tregut dhe rregullimi i monopolit	<ul style="list-style-type: none"> - Të përcaktojë nivelin e prodhimit në të cilën firmat maksimizojnë fitimin në struktura të ndryshme tregu; - të analizojë vendimmarrjet e firmave në struktura të ndryshme tregu, si dhe sjelljet e firmave në struktura të ndryshme tregu si në periudhën afatshkurtër, ashtu dhe në periudhën afatgjatë.

LINJA 2: EKONOMIA KOMBËTARE

Përshkrimi i linjës: Kjo linjë fokusohet në thellimin e të kuptuarit mbi rolin e qeverisë në një ekonomi dhe identifikimin e disa problemeve, me të cilat përballet qeveria në realizimin e funksioneve të saj ekonomike. Në këtë linjë, instrumentet e analizës marxhinale lejojnë nxënësit të bëjnë një diskutim më të plotë dhe më të thellë të shërbimeve publike dhe eksternaliteteve, si dhe të zbatimit të politikave fiskale të qeverisë për zgjidhjen e problemeve ekonomike.

Nënlinja	Objektivat
2.1 Roli i qeverisë në ekonomi, një vështrim i gjerë	<p><i>Nxënës/i, -ja:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Të argumentojë domosdoshmërinë e ndërhyrjes së shtetit në ekonomi; - të analizojë disa nga problemet me të cilat përballet qeveria në realizimin e veprimtarisë së saj ekonomike, si dhe politika të ndryshme të qeverisë mbi ligjet antimonopol, zhvillimin dhe mbështetjen e sektorit privat, reduktimin e varfërisë, ndotjen e mjedisit etj.
2.2 Politika monetare dhe mekanizmi i transmisionit	<ul style="list-style-type: none"> - Të shpjegojë komponentet e ofertës monetare dhe përbërësit e tyre dhe se si krijon para sistemi bankar, duke dhënë kredi; - të analizojë objektivat, qëllimet dhe instrumentet e politikës monetare; - të shpjegojë instrumentet bazë monetare dhe përdorimin e tyre; - të analizojë efektin e instrumenteve monetare në stabilizimin e çmimeve, rritjen ekonomike; - të shpjegojë si Banka Qendrore rregullon ofertën monetare për të nxitur punësimin dhe stabilitetin e çmimeve.
2.3 Njohuri të thelluara	<ul style="list-style-type: none"> - Të analizojë kuptimin e GDP-së për frymë, e shprehur në çmime aktuale dhe çmime konstante; - të shpjegojë thelbin e metodës së prodhimit, shpenzimeve

makroekonomike	<p>dhe të ardhurave në matjen e produktit të përgjithshëm dhe të llogaritë produktin e përgjithshëm sipas metodës së shpenzimeve, të të ardhurave dhe të prodhimit;</p> <ul style="list-style-type: none"> - të shpjegojë kërkesën tërësore dhe faktorët që ndikojnë në të; - të krahasojë modelin makroekonomik klasik dhe kejnsonian të ekuilibrit; - të llogarisë normën e inflacionit dhe normën e papunësisë.
-----------------------	---

LINJA 3: MARRËDHËNIET EKONOMIKE NDËRKOMBËTARE

Përshkrimi i linjës: Vendet dhe ekonomitë e tyre po ndërveprojnë dhe ndërlihen gjithnjë e më shumë me njëra-tjetrën duke pasur përfitime. Zbërthimi i thelbit të tregtisë së lirë, proteksionizmit dhe proceseve të tjera integruese ekonomike midis vendeve, i ndihmon nxënësit të analizojnë më mirë ndërvarësinë globale ekonomike të vendeve dhe përfitimet që ato kanë.

Nënlinja	Objektivat
3.1 Bashkëpunimi ekonomik dhe proceset integruese	<p><i>Nxënës/i, -ja:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Të shpjegojë thelbin e bashkëpunimit ekonomik midis vendeve, si dhe hapat e proceset integruese në këtë bashkëpunim ekonomik.
3.2 Zhvillimi ekonomik dhe varfëria	<ul style="list-style-type: none"> - Të shpjegojë se mirëqenia e një vendi varet nga niveli i zhvillimit ekonomik të tij; - të analizojë tregues të nivelit të varfërisë në vendin tonë dhe të nxjerrë konkluzione nga kjo analizë.

3. PESHAT E LINJAVE DHE NËNLINJAVE

LINJA/NËNLINJA	PESHA NË PËRQINDJE
Linja 1	51%
1.1 Qëllimet sociale të një ekonomie	3%
1.2 Kërkesa dhe oferta: Si funksionojnë tregjet?	18%
1.3 Sjellja konsumatore dhe maksimizimi i dobishmërisë	7%
1.4 Sipërmarrës i suksesshëm. Si të bëhesh i tillë?	3%
1.5 Prodhimi, produktiviteti dhe tregu i punës	13%
1.6 Analizë krahasuese e strukturave të tregut dhe rregullimi i monopolit	7%
Linja 2	40%
2.1 Roli i qeverisë në ekonomi, një vështrim i gjerë	6%
2.2 Politika monetare dhe mekanizmi i transmisionit	17%
2.3 Njohuri të thelluara makroekonomike	17%
Linja 3	9%
3.1 Bashkëpunimi ekonomik dhe proceset integruese	3%
3.2 Zhvillimi ekonomik dhe varfëria	6%